

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στην εισήγηση που ακολουθεί γίνεται σύντομη αναφορά στην ιστορία της έρευνας στη Μουσική Εκπαίδευση της Αμερικής και ερευνούνται οι τάσεις και οι διαφορετικές προσεγγίσεις. Στη συνέχεια παρουσιάζονται συνοπτικά οι μέθοδοι έρευνας, οι θεωρητικές προσεγγίσεις και κατατίθενται ορισμένα ερευνητικά ερωτήματα που η μελλοντική διερεύνησή τους θα προάγει τη μουσικοπαιδαγωγική σκέψη.

Η πρώτη έρευνα στην Μουσική Εκπαίδευση που καταγράφεται στην Αμερική έγινε το 1837 από τον Henry Barnard (Mark, 1992). Αφορούσε τη συλλογή δεδομένων σχετικά με οδηγίες διδασκαλίας και είχε τη μορφή της επισκόπησης (survey). Μέχρι το 1930 η επισκόπηση είναι η συνηθέστερη περιγραφική έρευνα η οποία συλλέγει δεδομένα σε συγκεκριμένο χρονικό σημείο για α) να περιγράψει τη φύση υπάρχουσών συνθηκών ή β) να εντοπίσει σταθερές για σύγκριση των συνθηκών αυτών ή γ) να προσδιορίσει τις σχέσεις ανάμεσα σε συγκεκριμένα γεγονότα.

Η ωρίμανση της έρευνας αρχίζει μετά το 1930 εμπλέκοντας την ψυχολογία με τον C. Seashore ανάμεσα σε άλλους σε μια έρευνα που βλέπει τη δημοσιότητα το 1938 (test of musical ability). Από το 1930 και μετά οι περισσότερες έρευνες στη μουσική εκπαίδευση γίνονται με τη μορφή των διδακτορικών ή μεταπτυχιακών σπουδών. Από το 1895 ως το 1931 έχουμε καταγραμμένες 194 έρευνες σε μεταπτυχιακό επίπεδο και 66 σε διδακτορικό. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι 3 πρώτες έρευνες που αφορούσαν τη μουσική εκπαίδευση έγιναν σε μη μουσικό τμήμα. Τη περίοδο 1932 –1956 έχουμε καταγραφή 3600 ερευνών από τις οποίες οι 420 είναι σε διδακτορικές διατριβές. Από το 1950 και μετά αυξάνονται οι έρευνες σε διδακτορικό επίπεδο επειδή γίνεται πια αναγκαία η απόκτηση του για να διδάξει κάποιος σε πανεπιστημιακό τμήμα. Οι περισσότερες έρευνες αυτής της περιόδου είναι ποσοτικές. Είναι χαρακτηριστικό όμως ότι οι πρώτες ποιοτικές έρευνες γίνονται το 1941 (42,44,51) από τους Moorhead and Pond γνωστή ως Pillsbury Foundation. Στην έρευνα αυτή το ενδιαφέρον ήταν στο τι καταλαβαίνει το κάθε παιδί

Από τα τέλη του 1960 αρχίζουν οι ποιοτικές έρευνες στην εκπαίδευση, με την άνθιση των κοινωνικών επιστημών και με κάποια χρόνια καθυστέρηση επηρεάζουν και τις έρευνες στη μουσική εκπαίδευση. Οι περισσότερες καταγραμμένες ποιοτικές έρευνες γίνονται στα πλαίσια διδακτορικών, με ατομικές πρωτοβουλίες, μικρή οικονομική υποστήριξη και από άπειρους ερευνητές (κυρίως γύρω στο '75 – '87).

Οι ποσοτικές έρευνες εστίαζαν την προσοχή τους στη συλλογή χρήσιμων πληροφοριών μέσω των τεστ, μετρήσεων και επισκοπήσεων για τη μουσική εκπαίδευση και δεν αφορούσαν τη βελτίωση της διδασκαλίας και της μάθησης.

Από την άλλη μεριά οι ποιοτικές έρευνες ασχολούνται με κλειστά συστήματα, ένα παιδί, μια τάξη, μια ομάδα και προσπαθούν να καταλάβουν πώς λειτουργεί το κάθε σύστημα και όχι σε τι διαφέρει από ένα άλλο.

Τα είδη της έρευνας

Κατα το MENC, τον αμερικάνικο οργανισμό για την μουσική εκπαίδευση, (Music Education Research Council 1998) η μουσική εκπαίδευση για να βρει απαντήσεις στα ερωτηματικά που τίθενται χρησιμοποιεί διαφορετικές ερευνητικές προσεγγίσεις.

- Φιλοσοφικές – ερωτήσεις που απαντούν στο «γιατί»
  - Γνώση, αξία, νόημα
- Ιστορικές - ερωτήσεις που απαντούν στο «τι έχει γίνει»
  - Εμπεριστατωμένες συζητήσεις για το παρελθόν

- Ανάλυση, ερμηνεία, διατήρηση, ανακάλυψη
- Περιγραφικές - ερωτήσεις που απαντούν στο «τι είναι»
  - Ποσοτικές και ποιοτικές παρατηρήσεις, ανθρώπων, χώρων, καταστάσεων και πραγμάτων
  - Εκ των υστέρων ανάλυση δεδομένων περιγραφής, αξιολόγησης, ερμηνείας και επαλήθευσης
- Πειραματικές – αιτίας και αποτελέσματος
  - Παρατήρηση των ευρημάτων τα οποία βασίζονται σε δομημένες καταστάσεις και ελεγχόμενες ερωτήσεις
  - Ανάπτυξη θεωριών μέσα στο χρόνο
  - Απομόνωση σχέσεων αιτίας – αποτελέσματος, δοκιμασία υπόθεσης, εφαρμογή θεωρίας

Οι περιοχές και ερευνητικά ερωτήματα

Την έννοια της μουσικής παιδαγωγικής θα πρέπει να την εξετάσουμε σε σχολικό, πανεπιστημιακό αλλά και ωδειακό επίπεδο. Κατ' επέκταση τα ερευνητικά ερωτήματα θα πρέπει να βρίσκουν εφαρμογή και στα τρία αυτά επίπεδα λαμβάνοντας βεβαίως υπόψη τις ιδιαιτερότητες του κάθε χώρου.

1. Αναλυτικό πρόγραμμα

Ερωτήματα σχετικά με τα αναλυτικά προγράμματα ίσως θα έπρεπε να βρίσκονται σε προτεραιότητα. Στη σχολική εκπαίδευση ότι αναλυτικά προγράμματα έχουν προταθεί δεν έχουν βασισθεί σε σχετικές έρευνες με αποτέλεσμα να υπάρχει ασάφεια ή πλεονασμός ως προς τους στόχους. Στην ωδειακή εκπαίδευση το επίσημο πρόγραμμα εξακολουθεί να βασίζεται στο βασιλικό διάταγμα του 1957 (με μια τροποποίηση που έγινε το '71). Υπάρχουν κάποιοι στόχοι που θα έπρεπε οι μαθητές να έχουν κατακτήσει στην πορεία ή με το τέλος των σπουδών τους; Με ποια κριτήρια καθορίζονται; Τι γίνεται με το παιδικό τραγούδι; Ποιες δραστηριότητες μουσικής αγωγής έχουν αποτελεσματικότητα; Πως μπορεί να λειτουργήσει η μουσική ως ενοποιητικός παράγοντας σε σχέση με τα άλλα μαθήματα (πρόγραμμα Μελίνα);

2. Μάθηση

Η μουσική όπως και όλα τα διδακτικά αντικείμενα, απαιτεί μια διαδικασία δια βίου εκπαίδευσης. Ποια είναι τα κατάλληλα υλικά, οι τεχνικές και οι στρατηγικές που θα είναι πιο αποτελεσματικές; Ποιες τεχνικές βοηθούν τα παιδιά να αποκτούν γνώση και δεξιότητες σε σχέση με τη μουσική; Ποιες τεχνικές αναπτύσσουν την ικανότητα ώστε να μπορούν να χρησιμοποιούν τις γνώσεις και δεξιότητες και να προχωρούν πιο μπροστά.

3. Αξιολόγηση

Θέμα που χρειάζεται ιδιαίτερη έρευνα στη μουσική εκπαίδευση. Τι είναι αυτό που αξιολογούμε; Τις γνώσεις; την ευαισθησία; τη συμμετοχή; τη μουσικότητα; και τι σημαίνουν όλα αυτά;

4. Διδασκαλία και εκπαίδευση δασκάλων μουσικής

Είναι κοινή διαπίστωση ότι δεν υπάρχει εκπαίδευση μουσικών παιδαγωγών. Η διδασκαλία είναι ευθύνη των ίδιων των δασκάλων. Τι προγράμματα πρέπει να ακολουθήσουν; Τι είδους εκπαίδευση πρέπει να έχουν; Τι είδους επιμόρφωση χρειάζονται;

5. Μουσική εκπαίδευση σε ένα πολυπολιτισμικό σχολείο.

Πόσο επηρεάζει τη διδασκαλία και τη μάθηση το σύγχρονο ελληνικό σχολείο με τα παιδιά που προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς; Πόσο η διδασκαλία της μουσικής πρέπει να αλλάξει όταν έχουμε να κάνουμε με άτομα με ιδιικές ανάγκες; Τι

δεξιότητες μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα άτομα με ιδιικές ανάγκες; Πως μπορεί να επιδράσει η μουσική ανάμεσα σε άτομα με διαφορετικές μαθησιακές ικανότητες;

6. Ιστορία

Ιστορία της μουσικής εκπαίδευσης. Των αναλυτικών προγραμμάτων. Των δασκάλων της μουσικής. Των βιβλίων που χρησιμοποιήθηκαν. Των τεχνικών, στρατηγικών και των μεθόδων.

Όλα αυτά είναι ερωτήματα προς διερεύνηση και θα έπρεπε να δοθεί ιδιαίτερο βάρος. Τα ΤΜΣ της χώρας μπορούν να συμβάλουν αποφασιστικά προς αυτή την κατεύθυνση αρκεί να αναγνωρίσουν την εκπαίδευση ως αναγκαιότητα. Η πολιτεία πρέπει να ενισχύσει αλλά και να απαιτήσει τέτοιες προσπάθειες. Τόσο το ΥΠΕΠΘ όσο και το ΥΠΠΟ θα πρέπει να συνεργαστούν προς αυτή την κατεύθυνση ώστε να αλλάξει γρήγορα αλλά και μεθοδικά αυτή η κατάσταση.

Σύνοψη

Η έρευνα στη μουσική εκπαίδευση στην Ελλάδα βρίσκεται σε ευρειακό επίπεδο. Οι ελάχιστες έρευνες που έχουν γίνει δεν είναι αρκετές ώστε να μας δώσουν μια έστω αμυδρή εικόνα των εκπαιδευτικών αναγκών και ιδιαιτεροτήτων. Η είσοδος των ελληνικών πανεπιστημιακών ΤΜΣ έχει ως αποτέλεσμα να αρχίσουν να γίνονται έρευνες βασικά ως μέρος διδακτορικών διατριβών που δύσκολα όμως έχουν ευρεία δημοσιότητα και συνήθως μικρή κλίμακα. Κάτι αντίστοιχο που γινόταν στην Αμερική μέχρι τις τελευταίες δεκαετίες του 20ου αιώνα. Ο χώρος έχει ανάγκη από μια καταγραφή των ερευνών που έχει γίνει καθώς και αυτών που βρίσκονται σε εξέλιξη. Οργανισμοί και μεγάλα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα πρέπει να δουν τον τομέα της μουσικής έρευνας πιο θετικά ώστε να μπορέσουν να γίνουν και έρευνες σε μεγάλη κλίμακα και να τύχουν και δημοσιότητας. Η αρχή φαίνεται να έγινε από το συγκεκριμένο συνέδριο. Ευχή όλων μας να υπάρξει συνέχεια.

Αναφορές

Cohen, L. Manion, L. (1997). Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας. Αθήνα: Έκφραση
Kemp, A.E. (1992). Some Approaches to Research in Music Education. Reading: ISME
Mark, M.L. (1992). A History of Music Education Research, στο Colwell, R. Handbook of Research on Music Education and Learning. N.York: Schirmer Books
Music Education Research Council. (1998). A Research Agenda for Music Education. www.menc.org/information/research/agenda.html

Νικόλας Τσαφταρίδης

ΕΕΔΙΠ Τμήματος Εκπαίδευσης και Αγωγής στη Προσχολική Ηλικία, Πανεπιστημίου Αθηνών